

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Enschede 2025

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Corinne van Gaalen, Nouschka Veerman

17 september 2025

Minima-effectrapportage gemeente Enschede 2025

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Auteurs

Corinne van Gaalen

Nouschka Veerman

Nibud, 17 september 2025

In opdracht van de gemeente Enschede

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk. Ons doel is het voorkomen van geldproblemen. Naast het verzamelen, berekenen en bijhouden van basiscijfers, doet of initieert het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten over omgaan met geld. Daarbij spelen gedragsaspecten een belangrijke rol. Daarmee kunnen we snel inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud is gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën in methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend voeling gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We gaan uit van drie niveaus van voorlichting en financiële educatie: direct voor het publiek (via onze websites, (sociale) media, interactieve tools, voorlichtingsmaterialen, hulpmiddelen en de helpdesk), via onderwijs/educatie door derden en door deskundigheidsbevordering van professionals. Als kenniscentrum vervult het Nibud ook een adviesrol naar derden.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Enschede. Met dit onderzoek wil de gemeente Enschede inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Utrecht, september 2025

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.2.1	Huishoudtypen	5
1.2.2	Inkomensniveaus	5
1.2.3	Armoedeval	6
1.2.4	Voorbeeldhuur	6
1.2.5	Huishoudens met een zorgvraag	6
1.2.6	Zelfstandig wonende 18-jarige	7
1.3	Leeswijzer	8
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Inkomsten	9
2.3	Uitgaven: Basispakket & Sociale participatie	10
2.4	Uitgavensoorten	10
2.5	Voorwaarden aan de begrotingen	11
2.6	De begrotingen	12
3	Minimabeleid	13
3.1	Landelijk beleid	13
3.2	Lokaal minimabeleid	16
3.2.1	Lokaal kwijtscheldingsbeleid	16
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	17
3.2.3	Individuele Inkomenstoeslag	18
3.2.4	Stichting Leergeld	18
3.2.5	Bijles/ huiswerkbegeleiding	20
3.2.5	Extra geld voor jongeren voor cultuur en sport	20
3.2.7	Individuele studietoelage	21
3.2.8	Vergoeding kosten werk	21
3.2.9	Bijzondere bijstand	21
3.2.10	Kinderopvang en peuterspeelzaal	21
3.3	Huishoudens met een zorgvraag	22
3.3.1	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	22
3.3.2	Belastingaftrek specifieke zorgkosten	23
3.3.3	Collectieve zorgverzekering	23
3.3.4	Meerkosten huishoudens met zorgvraag	23
4	Resultaten	27
4.1	Bestedingsruimte per huishoudtype	27
4.2	Armoedeval	30
4.2.1	Uitstroomval	31
4.2.2	Doorstroomval	32
4.3	Huishoudens met langdurig een laag inkomen	32
5	Conclusies en aanbevelingen	34
5.1	Voorwaarden	34
5.2	Bestedingsruimte en armoedeval	34
5.3	Aanbevelingen	35
Bijlage 1 Verantwoording uitgaven		41
Bijlage 2 Begrotingen		44

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Enschede?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag, worden voor een aantal voorbeeldsituaties alle inkomsten geïnventariseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen wordt in een begroting afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud minimumvoorbeeldbegrotingen, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen.

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Enschede is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

1. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
2. Een paar zonder kinderen onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
3. Een ouder paar vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd;
4. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
5. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
6. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
7. Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
8. Een alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een licht verstandelijke beperking;
9. Een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd met een motorische beperking;
10. Een zelfstandig wonende 18-jarige.

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. In overleg met de gemeente Enschede is in dit rapport gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstands-/AOW-niveau en voor 110, 120 en 130 procent van de bijstandsnorm.

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige wordt hiervan afgeweken en kijken we naar de volgende drie inkomensniveaus: bijstandsniveau, het (netto) minimumjeugdloon en studiefinanciering Mbo.

1.2.3 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een hoger inkomen minder overhoudt dan met een lager inkomen, nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven. Bijvoorbeeld doordat er bij een hoger inkomen geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een dergelijke armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek.

Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere vrije bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.4 Voorbeeldhuur

Uit het Woononderzoek Nederland (WoON) van het CBS komt naar voren dat 96 procent van de huishoudens die de bijstandsuitkering als belangrijkste inkomstenbron hebben, in een huurwoning woont. Op basis hiervan gaan we er in deze rapportage van uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente. Hierbij sluiten we aan bij de wetgeving rondom passend toewijzen. Woningcorporaties moeten bij het toewijzen van sociale huurwoningen voldoen aan de passendheidsnorm. Dat betekent dat de woningcorporaties hun sociale huurwoningen moeten verhuren aan woningzoekenden met een inkomen dat volgens de wet 'past' bij de huurprijs. Zo wordt voorkomen dat mensen met de laagste inkomens in te dure huurwoningen gaan wonen, en andersom.

De huren volgens het passend toewijzen zijn in 2025 € 682 voor één- of tweepersoonshuishoudens en € 731 voor huishoudens met drie of meer personen.¹

1.2.5 Huishoudens met een zorgvraag

In deze rapportage worden ook twee huishoudens met een zorgvraag onderzocht. De zorgprofielen van deze huishoudens, wijken af van de zorgprofielen zoals deze in eerdere rapportages werden gebruikt.

Het Nibud heeft na de zomer van 2024 een landelijk onderzoek gedaan naar de meerkosten waarmee huishoudens die te maken hebben met een zorgvraag worden geconfronteerd². In dat onderzoek zijn verschillende zorgprofielen gedefinieerd.

¹ Huurders waarvan het inkomen op 1 maart 2023 niet hoger was dan 120 procent van het sociale minimum en die in een sociale huurwoning woonden met een kale huur boven de € 575,03 per maand, konden dat jaar een huurverlaging aanvragen. In de gemeente Enschede zijn toen circa 10.000 woningen op een huur van € 575 zijn gezet.

² <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-meerkosten-van-het-leven-met-een-beperking-2024/>

In overleg met de gemeente Enschede zijn twee van deze zorgprofielen in dit onderzoek doorgerekend: een alleenstaande met een licht verstandelijke beperking en een alleenstaande oudere met een motorische beperking. Bij deze huishoudens worden in de begroting extra kosten meegenomen die gemiddeld gezien vaak voorkomen bij personen met de betreffende beperking. Tegelijkertijd houden we ook rekening met de regelingen die de gemeente Enschede voor deze huishoudens kent.

In paragraaf 3.3 worden de zorgprofielen van de huishoudens met een zorgvraag verder uitgewerkt.

1.2.6 Zelfstandig wonende 18-jarige

In dit onderzoek kijken we ook naar de bestedingsruimte van een zelfstandig wonende 18-jarige. Hierbij kijken we naar de volgende drie situaties:

- Situatie waarin hij/zij niet werkt of studeert en bijstand ontvangt;
- Situatie waarin hij/zij werkt tegen het minimumloon dat geldt voor een 18-jarige;
- Situatie waarin hij/zij een mbo-opleiding (BOL) volgt en studiefinanciering ontvangt.

Hier wordt dus niet wordt doorgerekend met een percentage van de bijstandsnorm, zoals dat bij de andere onderzochte huishoudtypen wel is gedaan.

De bijstandsnorm voor zelfstandig wonende jongeren (18 tot 21 jaar) bedraagt € 338. Deze kan in de gemeente Enschede worden aangevuld vanuit de bijzondere bijstand, als geen beroep kan worden gedaan op de onderhoudsplicht van de ouders. De hoogte van deze aanvulling is gelijk aan het verschil tussen de jongerennorm en de reguliere norm of het netto minimumjeugdloon (alle bedragen exclusief vakantietoeslag). Voor een 18-jarige wordt gekeken naar het verschil met het minimumloon. De aanvulling vanuit de bijzondere bijstand is opgenomen bij de inkomsten (lokale tegemoetkoming).

Voor de 18-jarige die studeert gaan we uit van een voltijd MBO-opleiding via de Beroeps Opleidende Leerweg, met het maximale bedrag aan studiefinanciering (basisbeurs en aanvullende beurs) vanaf augustus 2025. Dit komt neer op € 794 per maand. Daarnaast zijn studiekosten opgenomen: collegegeld voor het studiejaar 2025/2026 van € 1.458 per jaar plus schoolkosten (zoals leermiddelen, onderwijsbenodigdheden en excursie) van € 1.393 per jaar. Dit komt neer op een maandbedrag van € 238. Ten slotte zijn de kosten voor openbaar vervoer uit de begroting gehaald, omdat studenten in aanmerking komen voor een studentenreisproduct. Dit geldt ook voor de vervoerskosten in de post "sociale participatie".

De huur van de 18-jarige is in deze rapportage lager dan voor de overige eenpersoonshuishoudens, waarvoor we een huur van € 682 hanteren (zie paragraaf 1.2.4). Voor een 18-jarige is dit waarschijnlijk geen reëel bedrag, zeker gezien het feit dat voor jongeren tot 23 jaar geen huurtoeslag mogelijk is bij een huur boven € 477,20 per maand. We gaan uit van een zelfstandige woning. Daarom wordt in deze rapportage gerekend met een huur van € 475, iets hoger dan in 2023 toen met € 450 werd gerekend.

Ten slotte is bij de 18-jarige gekozen voor een minder uitgebreide zorgverzekering, namelijk GarantAanvullend. Dit is een basisverzekering, een aanvullende verzekering plus een tandartsverzekering. De premie bedraagt € 167,93 per maand. Deze premie hanteren we voor alle drie de onderzochte situaties.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven: Wat is de bestedingsruimte van de onderzochte huishoudtypen? En wat zijn de effecten van het minima-beleid op de financiële positie van deze huishoudens? Ten slotte staan in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen van het rapport.

In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en staan de begrotingen per huishoudtype naar inkomen.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft.

2.2 Inkomsten

In deze rapportage worden op vier inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstands-/AOW-niveau), 110 procent, 120 procent en 130 procent van de geldende bijstandsnorm.

Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 sub c.

Gemiddelde maandbegrotingen

De begrotingen die gepresenteerd worden in dit rapport zijn gemiddelde maandbegrotingen. In die begrotingen wordt het totaal besteedbaar maandinkomen weergegeven. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen en uitkeringen inclusief vakantiegeld, belastingteruggaven, zorgtoeslag, huurtoeslag, kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag en kinderbijslag.

De vakantietoeslag wordt meestal niet maandelijks uitgekeerd en de kinderbijslag wordt een keer per kwartaal uitbetaald. In de begrotingen zijn die bedragen opgenomen als gemiddelde maandbedragen.

De toeslagen die worden getoond in de begrotingen zijn afhankelijk van het verzamelinkomen. Bij elk inkomensniveau hebben we het verzamelinkomen berekend dat bij het netto inkomen hoort. Hierbij hebben we rekening gehouden met de heffingskortingen, waaronder de inkomensafhankelijke combinatiekorting.

Voor paren gaan we uit van een situatie waarin slechts een van beide partners werkt. Deze eenverdienerssituatie is financieel de minst gunstige situatie. Als beide partners werken, dan hebben zij bij hetzelfde bruto inkomen een hoger netto inkomen dan eenverdieners. Dat komt doordat beide partners dan recht hebben op heffingskortingen. Dat betekent ook dat we in dit rapport voor paren met kinderen tot 12 jaar geen rekening hebben gehouden met de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Als beide ouders werken, dan hebben zij daar wel recht op en ziet de inkomenssituatie er iets beter uit dan in de begrotingen in dit rapport.

In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Ook is er geen rekening gehouden met inkomsten of betalingen vanwege alimentatie.

Op welke manier de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 2.

2.3 Uitgaven: Basispakket & Sociale participatie

De noodzakelijke uitgaven vullen we in via een basispakket waarvan een pakket voor sociale participatie een onderdeel vormt. Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket inclusief het pakket voor sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

De pakketten bestaan uit relatief goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen. De pakketten zijn vastgesteld in samenwerking met andere deskundigen. Zo bestaat het voedingspakket uit gezonde voeding zoals vastgesteld door het Voedingscentrum.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak een tegemoetkoming mogelijk via gemeentelijk beleid. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen.

In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als onvermijdbaar. Indien een huishouden hiervoor toch kosten heeft, wordt het saldo op de begroting lager dan in deze rapportage is weergegeven.

Mensen die werken maken extra kosten ten opzichte van niet werkenden. Deze kosten zijn meegenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum.

Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder huishoudens met lage inkomens.³

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud vier soorten uitgaven:

- Vaste lasten. Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven. Bijvoorbeeld de huur, energie of verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven. Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/30/bijna-1-op-3-arme-mensen-heeft-problematische-schulden>

betalen. Het gaat bijvoorbeeld om witgoed, kleding of de reservering voor het eigen risico.

- Huishoudelijke uitgaven. Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt. Bijvoorbeeld de dagelijkse boodschappen.
- Sociale Participatie. Dit zijn uitgaven die een huishouden wat vrijer kan invullen. Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Dit pakket is opgesteld in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hier rekening mee gehouden in de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

In de begrotingen wordt gerekend met minimale bedragen. Naast de cijfermatige kant moet daarom rekening worden gehouden met drie belangrijke voorwaarden.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Tegelijkertijd zien we dat huishoudens soms bewust afzien van het gebruik van inkomensondersteuning, omdat zij angst hebben dat zij het gekregen geld weer terug moeten betalen, zeker sinds het toeslagenschandaal. Ook hier moet aandacht voor zijn.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. De volledige begrotingen staan in bijlage 2.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod.

3.1 Landelijk beleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke uitkeringen, de landelijke heffingskortingen, de landelijke toeslagen en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen. In 2025 zijn er op dit terrein een aantal onderdelen aangepast die van invloed zijn op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen.

Het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen zijn met ruim 5 procent verhoogd naar aanleiding van de hoge inflatie van de afgelopen jaren.

Ook de toeslagen zijn aangepast:

- Het kindgebondenbudget is iets omhoog gegaan, het maximale bedrag per kind gaat € 6 per maand omhoog voor ieder kind. Het extra bedrag voor alleenstaande ouders gaat € 7 per maand omlaag;
- De huurtoeslag verandert zodat alle meerpersoonshuishoudens ook een deel van de huur boven de aftoppingsgrens vergoed krijgen (40 procent) net als al voor alleenstaanden en ouderen het geval is;
- De maximale zorgtoeslag stijgt met ongeveer € 8 per maand per persoon. Daar staat tegenover dat de premie basiszorgverzekering gemiddeld met € 10 per maand zal stijgen.

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Door de heffingskorting betalen zij minder belasting. Er zijn verschillende heffingskortingen:

- *Algemene heffingskorting*: voor iedereen vanaf 18 jaar die inkomstenbelasting betaalt, ook als men niet werkt.
- *Arbeidskorting*: voor iedereen die betaald werk doet, ook als men daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering ontvangt.
- *Inkomensafhankelijke combinatiekorting*: voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouders of aan de minstverdienende fiscale partner.
- *Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting*: voor AOW-gerechtigden.

Tabel 1: Landelijke heffingskortingen in bedragen per jaar

		2025	2024
Algemene heffingskorting	Onder AOW-leeftijd	€ 3.068	€ 3.362
	Vanaf AOW-leeftijd	€ 1.536	€ 1.735
Arbeidskorting		€ 5.599	€ 5.532
Inkomensafhankelijke combinatiekorting		€ 2.986	€ 2.950
Ouderenkorting		€ 2.035	€ 2.010
Alleenstaande ouderenkorting		€ 531	€ 524

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren, bijvoorbeeld inkomen of vermogen.

Bij het inkomen wordt verwezen naar het toetsingsinkomen, ook wel verzamelinkomen genoemd. Dit bestaat uit: inkomen uit werk en woning (box 1), inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2) en inkomen uit sparen en beleggen (box 3).

De volgende toeslagen (2025) zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Naast de inkomensgrens is er ook een vermogensgrens voor de zorgtoeslag. Hoe lager het toetsingsinkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

Tabel 2: Zorgtoeslag bedragen

Zorgtoeslag	2025	2024
Inkomensgrens alleenstaand	€ 39.719	€ 37.496
Inkomensgrens paar	€ 50.206	€ 47.368
Vermogensgrens alleenstaand	€ 141.896	€ 140.213
Vermogensgrens paar	€ 179.429	€ 177.301
Maximaal maandbedrag alleenstaand	€ 131	€ 123
Maximaal maandbedrag paar	€ 250	€ 236

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het toetsingsinkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur.

Vanaf 1 januari 2020 kent de huurtoeslag geen inkomensgrenzen meer, maar wordt de huurtoeslag inkomensafhankelijk afgebouwd. De vermogensgrens voor de huurtoeslag is per persoon.

Huishoudens krijgen boven de minimale basishuur⁴ volledige huurtoeslag tot aan de kwaliteitskortingsgrens. Vanaf deze huur wordt 65 procent vergoed, tot aan de aftoppingsgrens. Daarboven ontvangen huishoudens nog 40 procent huurtoeslag tot aan de maximale huurgrens.

Tabel 3: Huurtoeslag bedragen

Huurtoeslag	2025	2024
Vermogensgrens per persoon	€ 37.395	€ 36.952
Kwaliteitskortingsgrens	€ 477,20	€ 454,47
Aftoppingsgrens huurtoeslag 1p en 2p	€ 682,96	€ 650,43
Aftoppingsgrens huurtoeslag 3p of meer	€ 731,93	€ 697,07
Maximale huurgrens	€ 900,07	€ 879,66

⁴ De minimale basishuur is inkomensafhankelijk en bedraagt voor alleenstaanden € 199,05 en voor meerpersoonshuishoudens € 197,24. Bij een hoger inkomen wordt de basishuur hoger.

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau en voor de peuterspeelzaal. Informele opvang door familie of kennissen valt hier niet onder. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

Tabel 4: Kinderopvangtoeslag bedragen per uur

Kinderopvangtoeslag	2025	2024
Maximale vergoeding dagopvang	€ 10,71	€ 10,25
Maximale vergoeding buitenschoolse opvang	€ 9,52	€ 9,12

Kindgebonden budget

Huishoudens met kinderen jonger dan 18 jaar kunnen in aanmerking komen voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'. Er geldt een inkomensgrens (waarbij gekeken wordt naar het toetsingsinkomen). Na de inkomensgrens wordt de hoogte van het bedrag geleidelijk afgebouwd.

Het maximale bedrag per kind bedraagt € 209,25 per maand. Huishoudens met kinderen van 12 jaar of ouder, krijgen een extra bedrag per jaar. De maximale bedragen zijn:

- tussen de 12 en 16 jaar: maximaal € 58,58 extra per kind per maand;
- tussen de 16 en 17 jaar: maximaal € 78,00 extra per kind per maand.

Alleenstaande ouders krijgen nog een extra bedrag: maximaal € 282,42 per maand per huishouden.

Tabel 5: Kindgebonden budget

Kindgebondenbudget	2025	2024
Inkomensgrens alleenstaande	€ 28.406	€ 26.819
Inkomensgrens paar	€ 37.545	€ 35.849

Kinderbijslag

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor eigen kinderen en stiefkinderen tot 18 jaar en soms voor pleegkinderen tot 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en onafhankelijk van het inkomen.

Tabel 6: Kinderbijslag per kwartaal

Kinderbijslag	2025	2024
0 – 6 jaar	€ 286,45	€ 279,49
6 – 12 jaar	€ 347,83	€ 339,38
12 – 18 jaar	€ 409,21	€ 399,27

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Enschede voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. Deze regelingen komen in de volgende paragrafen aan bod. Ook wordt aangegeven hoe het lokale minimabeleid is verwerkt in de begrotingen.

3.2.1 Lokaal kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Enschede kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De afvalstoffenheffing bestaat uit een vast deel en een variabel deel. Het variabele deel wordt bepaald door het aantal keren dat de grijze container aan de weg wordt gezet. Voor het variabele deel kan maximaal € 31,60 kwijtgescholden worden.

De gemeente toetst bij het vaststellen van de kwijtschelding aan 100 procent van de norm op grond van de Participatiewet. Dat wil zeggen dat afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen, behalve voor het variabele deel.

In deze rapportage gaan we ervan uit dat de een- en tweepersoonshuishoudens 6 keer per jaar een container van 140 liter aanbieden en de meerpersoonshuishoudens 6 keer per jaar een container van 240 liter. Dat betekent dat een- en tweepersoonshuishoudens op bijstandsniveau volledige kwijtschelding kunnen krijgen. Meerpersoonshuishoudens betalen nog € 15,80 per jaar.

Bij een inkomen boven de norm wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen. Er vindt een correctie plaats voor eigen uitgaven aan huur en voor nominale ziektekostenpremies.

Bij het waterschap Vechtstromen is kwijtschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, een norm van 100 procent van de toepasselijke bijstands/AOW-norm.

Tabel 7: Gemeentelijke en waterschapsheffingen (tarieven 2025)

Afvalstoffenheffing	Vast bedrag per huishouden	€ 259,68
	Container 240 liter restafval	€ 7,90
	Container 140 liter restafval	€ 4,61
Rioolheffing	Vast bedrag per huishouden tot 500m ³	€ 292,44
Waterzuiveringsheffing	1 persoon	€ 76,92
	2 personen of meer	€ 230,76
Ingezetenenheffing	Per woning	€ 103,50

De beleidsvrijheid ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid wordt bepaald door landelijke regelgeving. Hierbij wordt aan gemeenten en waterschappen de mogelijkheid geboden om rekening te houden met de kosten voor kinderopvang en om voor AOW'ers uit te gaan van de netto AOW in plaats van de bijstandsbedragen.

De gemeente Enschede maakt gebruik van de mogelijkheid om uit te gaan van de verhoogde norm voor AOW'ers, maar houdt geen rekening met de kosten voor kinderopvang bij de bepaling van de betalingscapaciteit. Het waterschap houdt zowel rekening met de verhoogde norm voor AOW'ers als met de kosten voor kinderopvang.

De betalingscapaciteit (en daarmee de kwijtschelding) van de gemeentelijke heffingen en het waterschap wordt apart berekend; gemeentelijke heffingen via GBTwente en waterschapslasten via GBLT.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Voor inwoners met een laag inkomen biedt de gemeente Enschede een collectieve zorgverzekering aan van zorgverzekeraar Menzis.

Er is een vaste basisverzekering en inwoners kunnen kiezen uit drie verschillende aanvullende pakketten. Ook zijn er verschillende tandartsverzekeringen. De gemeente levert een bijdrage aan de premie en er geldt een collectiviteitskorting. In het meest uitgebreide pakket (GarantVerzord 3) is het eigen risico volledig meeverzekerd. Voor inwoners die geen hoge zorgkosten verwachten is er een goedkoper pakket GarantAanvullend. De premie van dit pakket bedraagt € 167,93 per maand. Dit pakket wordt nog maar weinig gekozen.

Tabel 8: Premie en bijdrage collectieve zorgverzekering gemeente Enschede 2025

Menzis	GarantVerzord1	GarantVerzord2	GarantVerzord3
Basisverzekering	€ 156,25	€ 156,25	€ 156,25
Aanvullende verzekering	€ 19,43	€ 34,23	€ 58,13
GarantTandVerzord250	€ 14,60	€ 14,60	€ 14,60
Verzekering eigen risico	--	--	€ 32,08
Collectiviteitskorting	- € 3,06	- € 4,39	- € 8,14
Gemeentelijke bijdrage	- € 6,06	- € 10,06	- € 36,06
Premie	€ 181,16	€ 190,63	€ 216,86

Net als in de rapportage van 2023 rekenen we in de begrotingen met de premie van GarantVerzord 2. Uitzonderingen zijn de huishoudens met een zorgvraag, waarbij we rekenen met GarantVerzord 3. Voor de zelfstandig wonende 18-jarige gaan we uit van GarantAanvullend.

Om voor de gemeentepolis in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Enschede een inkomensgrens van 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Er geldt geen vermogensgrens. Bij inkomens boven 120 procent rekenen we met de premie van een gemiddelde zorgverzekering (de nominale premie van een basis- en aanvullende verzekering, inclusief een tandartsverzekering). Voor de huishoudens met een zorgvraag gaan we uit van een uitgebreider en dus duurder pakket.

De bijbehorende premies zijn opgenomen onder de post "zorgverzekering". De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

De post "eigen risico zorgverzekering" is voor het huishouden met een zorgvraag en een inkomen tot en met 120 procent op € 0 gezet, omdat het eigen risico is herverzekerd. Dat is bij de andere huishoudens niet het geval. Men zal dan zelf geld moeten reserveren om het eigen risico op te kunnen vangen.

3.2.3 Individuele Inkomens toeslag

De individuele inkomens toeslag (IIT) in de gemeente Enschede is bedoeld voor inwoners vanaf 21 jaar tot aan de AOW-gerechtigde leeftijd, van wie het inkomen in de afgelopen 60 maanden niet hoger was dan de geldende bijstandsnorm en die geen zicht hebben op en inkomensverbetering in de toekomst.

De hoogte van de IIT bedraagt per jaar:

- € 114 voor alleenstaanden of alleenstaande ouders;
- € 162 voor paren (zowel met als zonder kinderen);

Huishoudens met kinderen kunnen een extra toeslag aanvragen:

- € 65 per kind dat op 1 januari van het jaar waarover toeslag wordt aangevraagd jonger is dan 12 jaar;
- € 130 per kind dat op 1 januari van het jaar waarover toeslag wordt aangevraagd tussen de 12 en 18 jaar is.

Bij de resultaten van deze rapportage worden de saldi van huishoudens die recht hebben op de individuele inkomens toeslag apart gepresenteerd, omdat niet elke inwoner van Enschede met een laag inkomen hiervoor in aanmerking komt.

3.2.4 Stichting Leergeld

Kinderen van 0 tot 18 jaar kunnen via Stichting Leergeld een bijdrage ontvangen voor activiteiten op en buiten school. Stichting Leergeld hanteert een inkomensgrens van 120 procent van de geldende bijstandsnorm of een vergelijkbaar inkomen in verband met schulden of bijzondere omstandigheden. In totaal wordt 80 procent van de doelgroep bereikt. Het gaat om de volgende vergoedingen:

- Voor kinderen die naar groep 1, groep 5 of de brugklas (eerste klas van het voortgezet onderwijs) gaan, kan een **gevulde rugtas** worden aangevraagd.

De bedragen die hiervoor gelden zijn:

- » Groep 1: € 36
- » Groep 5: € 40
- » Brugklas: € 95

We gaan ervan uit dat de basisschoolkinderen 4 jaar met de materialen kunnen werken die via deze regeling worden bekostigd. De kinderen van de brugklas zouden er 5 jaar (de gemiddelde duur van een middelbare schoolperiode) mee moeten kunnen werken. Om die reden hebben we de eenmalige toekenning verdeeld over een periode van respectievelijk 4 en 5 jaar. De vergoeding wordt verrekend met de post "onderwijs".

- **Schoolspullenpas:** kinderen die naar klas 2, 3, 4, 5 of 6 van het voortgezet onderwijs gaan hebben schoolspullen nodig, zoals pennen, agenda, etui en schriften. Hiervoor kan bij Stichting Leergeld een schoolspullenpas worden aangevraagd. In de begrotingen van de huishoudens met oudere kinderen is dit verwerkt in de post "onderwijs". We gaan hierbij uit van de bedragen zoals deze zijn opgenomen in de Schoolkostenmonitor 2022-2023.⁵
- Kinderen op het voortgezet onderwijs die een **grafische rekenmachine** nodig hebben, kunnen een vergoeding bij Stichting Leergeld Enschede aanvragen.

⁵ [Schoolkostenmonitor po, vo, mbo 2022-2023](#)

In de begrotingen gaan we niet uit van een grafische rekenmachine, dit is daarom ook niet verrekend.

- Stichting Leergeld verstrekt een bijdrage voor **schoolreizen en werkweken**:

- » Voor groep 1 tot en met 4: € 35 per schooljaar
- » Voor groep 5 tot en met 6: € 55 per schooljaar
- » Voor groep 7 tot en met 8: € 100 per schooljaar
- » Voor onderbouw middelbare school: € 50 per schooljaar
- » Voor bovenbouw middelbare school: € 450 per schooljaar

Omdat het om een natura vergoeding gaat, rekenen we in onze begrotingen met de kosten uit de eerder genoemde Schoolkostenmonitor. Deze kosten liggen lager dan bovengenoemde bedragen, behalve voor de onderbouw van de middelbare school. Daarom hanteren we voor deze groep wel het bedrag van Stichting Leergeld (€ 50). De kosten voor schoolreizen en werkweken zijn verrekend met de post "onderwijs".

- Een **Chromebook of laptop**: Voor kinderen op de basisschool vanaf groep 6 kan een Chromebook worden aangevraagd, maximaal 1 per gezin. Kinderen die naar het voortgezet onderwijs gaan kunnen per kind een laptop of een Chromebook aanvragen. Voor de gezinnen met kinderen van 3 en 5 jaar is er geen vergoeding; zij gaan nog niet naar groep 6. Voor de gezinnen met oudere kinderen wel: ervan uitgaande dat een laptop of Chromebook 5 jaar lang (de gehele middelbare schoolperiode) meegaat, zijn de jaarlijkse (afschrijvings)kosten € 105 per kind. Deze kosten zijn verrekend met de post "onderwijs".

- Een **smartphone** voor kinderen die naar de brugklas gaan. Voor kinderen op de middelbare school neemt het Nibud de kosten van een smartphone mee in het inboedelpakket. Daarbij veronderstellen we dat die telefoon drie jaar lang meegaat. Voor het kind van 16 jaar is het (financiële) voordeel van deze regeling niet meer aanwezig. Dit is anders voor de 14-jarige; die kan nog steeds de telefoon gebruiken die hij/zij in de brugklas heeft verkregen. Daarom zijn in de begrotingen voor de gezinnen met het 14-jarige kind de (afschrijvings)kosten voor een smartphone uit de post "inboedel" gehaald. Ook de kosten van een abonnement worden vergoed. Dit is verrekend met de post "Telecom".

- Kinderen kunnen in aanmerking komen voor een **fiets** om bijvoorbeeld naar school, de sportclub of de muziekvereniging te gaan. Voor kinderen vanaf ongeveer 1,5 jaar kan een loopfiets worden aangevraagd. Stichting Leergeld werkt samen met een fietswinkel in Enschede. Bij deze fietswinkel kan een fiets (zonder versnellingen) worden uitgezocht uit het speciale assortiment van Leergeld. Drie gratis servicebeurten zijn inbegrepen. In de begrotingen worden bij de gezinnen met kinderen de kosten van een fiets per kind uit de post "vervoer" gehaald.

- Een vergoeding voor **sport of cultuur**, voor kinderen tot en met 17 jaar. Stichting Leergeld werkt hiervoor samen met het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Er is een vergoeding voor de contributie of het lesgeld. Daarnaast is ook een vergoeding voor kleding, schoenen of attributen mogelijk. In de begrotingen is onder de post "sociale participatie" een bedrag opgenomen voor contributies en abonnementen voor sportieve en culturele activiteiten (zie bijlage 1).

Het Nibud gaat uit van een contributie van € 12,50 per maand voor kinderen van 4 tot 8 jaar, € 16 voor kinderen van 8 tot 16 jaar en € 21,50 vanaf 16 jaar. Deze bedragen zijn op de post "sociale participatie" in mindering gebracht. Voor sportkleding kan een vergoeding van € 100 per jaar worden aangevraagd. Dit is verrekend met de post "kleding".

- Voor kinderen vanaf 6 jaar kan een vergoeding van **zwemlessen** worden aangevraagd. Voor kinderen vanaf 0,5 tot en met 3 jaar is peuterzwemmen mogelijk. Omdat het Nibud uitgaat van lidmaatschap van één (sport)club, worden de zwemlessen niet apart op de begroting in mindering gebracht.
- Een **Jarige Job verjaardagsdoos**. Kinderen tot en met 17 jaar kunnen in aanmerking komen voor een goed gevulde verjaardagsdoos. In de verjaardagsbox zitten alle benodigdheden voor een verjaardag: traktaties voor thuis en op school, ballonnen en slingers, cadeautjes, een taart en glazuur, slagroom en kaarsjes. Onderdeel van het sociale participatiebudget is het ontvangen van bezoek (zie bijlage 1). De gemiddelde kosten hiervan zijn € 12 per maand per persoon binnen het huishouden. We gaan ervan uit dat het geven van een kinderverjaardagsfeestje drie maandbedragen kost (€ 36). Deze kosten zijn bij de huishoudens met kinderen in mindering gebracht op het bedrag bij de post "sociale participatie".
- De Stichting Leergeld kan helpen bij de aankoop van een **bril** voor kinderen die hier niet (voldoende) voor verzekerd zijn. Omdat deze regeling niet op alle kinderen van toepassing is, is dit niet in de begrotingen verrekend.
- Omdat het voorkomt dat er thuis soms te weinig geld is voor het kopen van maandverband en tampons, wil de Stichting Leergeld hier graag bij helpen. Daarom kan 1 keer per 12 maanden een waardecheque van € 60 worden aangevraagd te besteden aan **menstruatieproducten**. In de begrotingen van huishoudens met oudere kinderen is dit verrekend met de post "persoonlijke verzorging", waarbij we ervan uitgaan dat een van beide kinderen een meisje is.
- Voor kinderen van 0 tot en met 17 jaar kan een **ID-kaart** worden aangevraagd. We gaan ervan uit dat alleen de oudere kinderen een eigen ID-kaart nodig hebben. In de begrotingen is dit verrekend met de post "diversen".

3.2.5 Bijles/ huiswerkbegeleiding

Voor kinderen in groep 7 en 8 vergoedt de gemeente Enschede bijles/ huiswerkbegeleiding. De regeling kent een inkomensgrens van 120 procent van de geldende bijstandsnorm. In de begrotingen zijn geen kosten voor onderwijsbegeleiding meegenomen, omdat wij hier niet a priori van uitgaan. Daarom worden deze kosten ook niet in mindering gebracht.

3.2.5 Extra geld voor jongeren voor cultuur en sport

Jongeren tussen de 18 en 23 jaar met een laag inkomen (maximaal 120 procent van de bijstandsnorm voor een alleenstaande), kunnen jaarlijks in aanmerking komen voor € 100 als bijdrage aan allerlei sportieve, culturele of educatieve activiteiten. Bijvoorbeeld voor een theatervoorstelling, lidmaatschap van een sportschool of sportvereniging, creatieve cursus, een festivalkaartje of bioscoopbezoek.

De regeling is doorgerekend in de begroting van de zelfstandig wonende 18-jarige. Dit geldt niet voor de 18-jarige student; studenten die recht hebben op studiefinanciering of WTOS komen niet voor de regeling in aanmerking.

3.2.7 Individuele studietoelage

De individuele studietoelage is een inkomensondersteunende maatregel voor studenten en leerlingen, die door een structurele lichamelijke of psychische arbeidsbeperking naast hun studie niet structureel kunnen bijverdienen. Het moet gaan om een opleiding waarbij recht is op studiefinanciering op grond van de Wet studiefinanciering (Wsf) of op een basistoelage op grond van de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS). Studenten die een Wajong-uitkering ontvangen hebben geen recht op studietoelage, maar ontvangen een toeslag van het UWV.

De individuele studietoelage wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat we ervan uitgaan dat geen van de (leden van de) onderzochte huishoudens van deze toeslag gebruik hoeft te maken. Voor de zelfstandig wonende 18-jarige die studeert zou deze toeslag relevant kunnen zijn, in het geval dat sprake is van een arbeidsbeperking. Ook daar gaan we in deze rapportage niet van uit.

3.2.8 Vergoeding kosten werk

De gemeente Enschede verstrekt een vergoeding voor de kosten om werk of een traject van de gemeente te doen. Het gaat bijvoorbeeld om reiskosten, werkkleding, werkschoenen of een fiets.

De regeling is alleen bedoeld voor inwoners met een traject naar werk, een participatiebaan of studie en wordt daarom niet in de begrotingen doorgerekend.

3.2.9 Bijzondere bijstand

De gemeente Enschede verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Uitgangspunt hierbij is dat er geen draagkracht is bij een inkomen tot 110 procent van de geldende bijstandsnorm. Van het meerkomen boven 110 procent van de geldende norm, wordt 35 procent als draagkracht beschouwd.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

Uitzondering zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen die worden beschreven in paragraaf 3.3. Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting.

3.2.10 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot 12 jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang, de kinderopvangtoeslag. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten.

In de gemeente Enschede kunnen ouders die werken of een arbeidsmarktgericht traject volgen en die kinderopvang nodig hebben bijzondere bijstand aanvragen. De vergoeding is het verschil in de meerprijs tussen de maximale uurprijs van het Rijk en de opvanglocatie. Er is geen vergoeding voor de verplichte eigen bijdrage.

In deze rapportage gaan we uit van het uurtarief van het Rijk; bijzondere bijstand is dan niet aan de orde.

Kinderopvang

Alleenstaande ouders met een inkomen boven bijstandsniveau zullen enkele dagen per week werken en gebruik maken van de kinderopvang voor het kind van 3 jaar. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, op 120 en 130 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang. We gaan uit van 45 weken kinderopvang per jaar.

Peuterspeelzaal

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering (die geen arbeidsmarktgericht traject volgt) hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken; daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel wordt ervan uitgegaan dat er twee dagdelen per week gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang.

Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan één van beide partners werkt (met een inkomen boven bijstandsniveau), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang maar van de peuteropvang, omdat de niet-werkende partner op de kinderen kan passen.

In de gemeente Enschede mogen alle kinderen van 2 en 3 jaar twee dagdelen per week naar de peutergroep. Dit geeft ze later een goede start op de basisschool. (Kinderen met een VVE-indicatie mogen vier dagdelen per week naar de peutergroep, maar van een dergelijke indicatie wordt in deze rapportage niet uitgegaan.)

Ouders zonder werk komen niet in aanmerking voor kinderopvangtoeslag. De gemeente Enschede kent een vergoeding voor peuteropvang, die afhankelijk is van het belastbaar gezinsinkomen. Bij een laag inkomen komen de kosten uit op € 11,42 per maand.

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". De kinderopvangtoeslag die de betreffende huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden de begrotingen van twee huishoudens met extra zorgkosten opgesteld:

- Een alleenstaande met een licht verstandelijke beperking;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een motorische beperking.⁶

Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de algemene voorzieningen voor huishoudens met een zorgvraag. Daarna worden de profielen van deze huishoudtypen nader omschreven en wordt beschreven welke extra kosten de huishoudens met een zorgvraag hebben en welke vergoedingen van de gemeente daartegenover staan.

3.3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken en ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Iedere gemeente regelt dit op zijn eigen manier.

⁶ De zorgprofielen van deze huishoudens zijn gebaseerd op nieuw onderzoek van het Nibud en wijken af van de zorgprofielen uit voorgaande rapportages.

Zie: <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-meerkosten-van-het-leven-met-een-beperking-2024/>

Naast algemene taken, zoals het vergroten van de leefbaarheid in de gemeente, heeft de gemeente op basis van de Wmo de volgende taken:

- ondersteuning van mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld door begeleiding, zinvolle daginvulling, huishoudelijke verzorging, woningaanpassing, vervoer of een rolstoel;
- ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, bijvoorbeeld door trainingen, of ondersteuning in het geval dat de mantelzorger ziek is.

3.3.2 Belastingaftrek specifieke zorgkosten

Bepaalde specifieke zorgkosten zijn aftrekbaar van de inkomstenbelasting. Voor de huishoudens die we hebben doorgerekend gaat het om vervoerskosten, medicijnen en extra kosten voor kleding en beddengoed. Voor de aftrek geldt een drempel. Niet in alle gevallen wordt de drempel gehaald.

3.3.3 Collectieve zorgverzekering

Zoals in paragraaf 3.2.2 staat beschreven, kent de gemeente Enschede een uitgebreide collectieve zorgverzekering waar huishoudens met extra zorgkosten veel profijt van kunnen hebben: GarantVerzorgd 3. Via dit pakket is onder meer de eigen bijdrage Wmo vergoed. Ook is het volledig eigen risico meeverzekerd.

3.3.4 Meerkosten huishoudens met zorgvraag

Om de begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag op te maken, zijn zogenoemde zorgprofielen opgesteld. Vervolgens wordt bepaald welke extra kosten deze huishoudens hebben en welke vergoedingen daar tegenover staan.

De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenwerking met Ieder(in), in opdracht van het Ministerie van VWS.

Alleenstaande met een licht verstandelijke beperking

In deze situatie bespreken we een alleenstaande met een licht verstandelijke beperking. De persoon woont zelfstandig in een woongroep en heeft dagbesteding. De meerkosten bestaan voornamelijk uit een hogere premie voor een uitgebreidere zorgverzekering en bijdragen voor verschillende vormen van begeleiding: ambulante begeleiding, budgetbeheer en begeleiding voor activiteiten buitenshuis. Daarnaast zijn er beperkte meerkosten voor onder andere ziekenhuisbezoek en dieetadvies (zie tabel 9).

Tabel 9: Meerkosten alleenstaande met een licht verstandelijke beperking

	Meerkosten
Uitgebreidere aanvullende verzekering	16
Uitgebreidere tandartsverzekering	13
Bewindvoering (vergoed via Wmo)	0
Lidmaatschap patiëntenvereniging	3
Zwembadkaartje voor begeleider	25
Regiotaxi/Valys i.p.v. ov	3
Kosten per (extra) ziekenhuisbezoek met regiotaxi	14
Meerkosten tandemfiets/driewiel fiets (vergoed via Wmo)	0
Minderkosten fiets	-13
Eigen bijdrage Wmo*	21
Eigen betaling dieetadvies	10
Attentiekosten	8

Alleenstaande oudere met een motorische beperking

Het profiel voor de AOW-gerechtigde met een motorische beperking ziet er als volgt uit: Het gaat om een alleenstaand persoon met een minimuminkomen die vanwege een motorische beperking rolstoelgebonden is. De beperking is niet ontstaan door een andere chronische aandoening. Deze persoon woont in een flatwoning met lift.

Voor mobiliteit buitenshuis maakt hij/zij gebruik van een scootmobiel. Het opladen hiervan heeft een hogere energierekening tot gevolg. Voor ziekenhuisbezoek (gemiddeld één keer per maand) en verder weg gelegen bestemmingen wordt gebruik gemaakt van de regiotaxi en Valys.

Overige meerkosten betreffen hogere stookkosten vanwege veel alleen thuis zitten, een uitgebreidere zorgverzekering, lidmaatschap van twee patiëntenverenigingen, begeleiding bij het sporten, kledingslijtage en extra waskosten, eigen bijdrage Wmo voor woningaanpassingen, eigen betalingen van medicijnen in verband met chronische ontstekingen en bloedsomloopproblemen, en vakantie in een aangepaste recreatiewoning (zie tabel 10).

Tabel 10: Meerkosten alleenstaande oudere met een motorische beperking

	Meerkosten
Hogere huur i.v.m. aanwezigheid lift	67
Servicekosten lift	24
Extra energiekosten	28
Uitgebreidere aanvullende verzekering	16
Uitgebreidere inboedelverzekering	2
Bewindvoering (vergoed via Wmo)	0
Lidmaatschap patiëntenvereniging	3
Zwembadkaartje voor begeleider	25
Regiotaxi/Valys i.p.v. ov	3
Kosten per (extra) ziekenhuisbezoek met regiotaxi	7
Minderkosten fiets	-13
Kledingslijtage (helpt kleding twee keer zo snel vervangen)	31
Eigen bijdrage medicijnen	22
Eigen bijdrage Wmo	21
Vakantiehuisje minder valide i.p.v. regulier	7
Twee keer per week extra wassen	6
Attentiekosten	8

Aanpassingen in de begroting voor beide huishoudens met een zorgvraag

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de huishoudens met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen. De extra kosten van beide huishoudens met een zorgvraag zijn in de begrotingen als volgt verrekend:

Hogere huur in verband met aanwezigheid lift

De oudere woont in een flatwoning met een lift. Dit geeft een hogere huur van gemiddeld € 67 per maand. Dit wordt voor een deel (40 procent) gecompenseerd door een hogere huurtoeslag. Daarnaast zijn er servicekosten voor de lift van € 24 per maand. Ook deze kosten kunnen gedeeltelijk vanuit de huurtoeslag worden vergoed. De rest komt voor rekening van de oudere zelf.

Hogere energierekening

Vanwege het gebruik van hulpmiddelen waaronder een scootmobiel, die thuis opgeladen moet worden, heeft de oudere met een zorgvraag een hogere energierekening. Daarnaast heeft deze persoon hogere stookkosten omdat zij vaak thuis is en veel stilzit. Dit scheelt in totaal € 28 per maand en wordt verrekend met de post "energie".

Voor deze kosten kan bijzondere bijstand worden verstrekt. Dit hangt van de oorzaak van de motorische beperking af. In deze rapportage gaan we uit van compensatie vanuit de bijzondere bijstand, rekening houdend met de draagkracht.

Collectief vraagafhankelijk vervoer

Beide huishoudens met een zorgvraag maken voor ziekenhuisbezoek (gemiddeld één keer per maand) en andere bestemmingen gebruik van de regiotaxi en Valys in plaats van het reguliere openbaar vervoer. De extra kosten per maand komen uit op € 17 voor de alleenstaande met een licht verstandelijke beperking en € 10 voor de oudere.

Daarnaast veronderstellen we dat de personen met een zorgvraag geen gebruik maken van de fiets; de kosten daarvan zijn daarom uit de begroting gehaald. De vervoerskosten die uiteindelijk resteren zijn opgenomen onder de post "vervoer".

Een uitgebreidere zorgverzekering

De huishoudens met een zorgvraag hebben een uitgebreide aanvullende zorgverzekering nodig. In deze rapportage rekenen we voor de huishoudens met een zorgvraag met GarantVerzorgd3, een uitgebreider pakket dan GarantVerzorgd2, dat we voor de overige huishoudens hanteren.

Ook voor de huishoudens met een inkomen boven 120 procent van de norm (die niet in aanmerking komen voor de gemeentepolis) rekenen we met een uitgebreider aanvullend pakket dan voor de huishoudens zonder zorgvraag.

Overige verzekeringen

Voor de oudere met een zorgvraag rekenen we met een uitgebreidere inboedelverzekering, wat € 2 per maand kost. Deze kosten zijn verrekend met de post "overige verzekeringen".

Lidmaatschap patiëntenvereniging

De huishoudens met een zorgvraag zijn lid van twee patiëntenverenigingen. Hiervoor rekenen we € 3 per maand. Dit is meegenomen bij de post "contributies en abonnementen".

Begeleiding bij het sporten

De kosten van een sportabonnement zijn opgenomen bij de post "sociale participatie".

De alleenstaanden met een zorgvraag zullen echter ook een begeleider nodig hebben. We gaan uit van een bezoek aan het zwembad. De extra kosten van € 25 per maand zijn opgeteld bij de post "sociale participatie".

Kledingslijtage en extra waskosten

De oudere met een zorgvraag maakt extra kosten in verband met kledingslijtage en extra waskosten. Voor de extra waskosten gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op € 6 per maand. De slijtage van kleding die daar het gevolg van is geeft extra kosten van € 31 per maand.

Voor de extra waskosten en de extra kosten vanwege kledingslijtage is bijzondere bijstand mogelijk, waarbij we rekening houden met de draagkracht. Kosten die eventueel zelf nog betaald moeten worden zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "was- en schoonmaakartikelen" en "kleding".

Eigen bijdrage Wmo

Beide huishoudens met een zorgvraag betalen de eigen bijdrage Wmo. Deze eigen bijdrage bedraagt € 21 per maand maar wordt volledig vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering van de gemeente, GarantVerzorgd3.

Voor de huishoudens die niet voor de gemeentepolis in aanmerking komen (met een inkomen boven 120 procent van de geldende bijstandsnorm) nemen we de eigen bijdrage Wmo op bij de post "eigen betalingen zorg".

Medicijnen

Voor de eigen betalingen voor medicijnen van de oudere met een zorgvraag rekenen we € 22 per maand. Ook deze eigen bijdrage wordt volledig vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering.

Voor de huishoudens die met een inkomen boven 120 procent van de bijstandsnorm nemen we de eigen bijdrage voor medicijnen op bij de post "eigen betalingen zorg".

Eigen betaling dieetadvies

De alleenstaande met een verstandelijke beperking maakt extra kosten vanwege een dieetadvies. Dit kan vergoed worden vanuit de bijzondere bijstand.

In de begrotingen is de verrekend met de post "eigen betalingen zorg", waarbij rekening is gehouden met de draagkracht.

Vakantie in een aangepaste recreatiewoning

Omdat de oudere rolstoelgebonden is, zal daar bij de vakantiewoning rekening mee gehouden moeten worden. Dit leidt tot extra kosten, die neerkomen op € 7 per maand. Dit is verrekend met de post "sociale participatie".

Attentiekosten

Huishoudens met een zorgvraag krijgen ook vaak hulp van burens, vrienden, etc. Als dank voor deze hulp zullen zij graag iets terugdoen. We rekenen hiervoor € 8 per maand. Deze kosten zijn opgenomen onder de post "eigen betalingen zorg".

4 Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de berekeningen naar het effect van landelijke en lokale inkomensondersteuning op de begroting van huishoudens. De begrotingen zijn gepresenteerd in bijlage 2. Hierbij zijn de inkomsten afgezet tegen de uitgaven. Het saldo van deze begroting (inkomsten minus uitgaven) geeft het beeld weer wat het huishouden overhoudt of te kort komt als alle uitgaven zijn gedaan. Deze resultaten zijn in onderstaande tabel gepresenteerd en kunnen positieve of negatieve waarden opleveren: het huishouden houdt geld over of komt geld te kort.

Als het huishouden te maken heeft met een tekort op de maandbegroting dan is dit in rood weergegeven. Dat is in de gemeente Enschede bij geen van de onderzochte huishoudtypen het geval. Wanneer het huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau, dan is dit zichtbaar gemaakt via een oranje kleur. Dit geeft een armoedeval weer.

Uit de tabel valt af te lezen dat er voor een alleenstaande met een bijstandsuitkering € 102 per maand resteert nadat alle uitgaven zijn gedaan. Dit loopt op naar € 395 bij 130 procent. Hierbij is rekening gehouden met alle landelijke en lokale inkomensondersteunende maatregelen.

Tabel 11: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand, exclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	102	109	246	395
02. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	95	147	302	405
03. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	411	435	558	708
04. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	534	548	611	725
05. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	376	370	507	466
06. paar met 2 jonge kinderen	336	388	543	612
07. paar met 2 oudere kinderen	205	257	413	324
08. alleenstaande tot AOW-leeftijd met licht verstandelijke beperking	67	74	201	294
09. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met motorische beperking	281	341	365	402

4.1 Bestedingsruimte per huishoudtype

1. Alleenstaande

In de gemeente Enschede heeft een alleenstaande met een inkomen op bijstandsniveau een positief saldo van € 102 nadat alle noodzakelijke uitgaven (inclusief sociale participatie) zijn voldaan. Bij 110 procent van de norm is de bestedingsruimte maar iets hoger met € 109. Dit loopt op naar € 395 op 130 procent.

2. Paar zonder kinderen

Het paar zonder kinderen heeft op bijstandsniveau een positief saldo van € 95 per maand. Dit loopt op naar € 405 op 130 procent.

3. Ouder paar

Een ouder paar met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen heeft een bestedingsruimte van € 411 per maand. Bij 110 procent is het saldo € 435; dit loopt op naar € 708 bij een inkomen op 130 procent.

Deze saldi zijn flink hoger dan van een paar onder de AOW-leeftijd. Het maandelijkse AOW-bedrag voor een paar is bijna € 275 hoger dan de bijstandsnorm, wat de hogere bestedingsruimte van het oudere paar grotendeels verklaart.

4. Eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Ook het eenoudergezin met twee jonge kinderen heeft ruim voldoende inkomsten om de uitgaven uit het basispakket inclusief die aan sociale participatie te kunnen bekostigen. Op bijstandsniveau houdt dit gezin € 534 vrij te besteden over. Op 110 procent is de bestedingsruimte iets hoger met € 548; bij de inkomensniveaus boven 110 procent loopt de bestedingsruimte op tot € 725 op 130 procent.

5. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het eenoudergezin met twee oudere kinderen houdt minder over dan het eenoudergezin met jonge kinderen: € 376 op bijstandsniveau. Op 110 procent daalt de bestedingsruimte iets naar € 370. Vervolgens loopt dit bedrag loopt tot € 507 op 120 procent en daalt het weer naar € 466 op 130 procent.

In de volgende paragraaf komen deze dalingen van de bestedingsruimte bij een hoger inkomensniveau uitgebreider aan bod.

De bestedingsruimte van het eenoudergezin met oudere kinderen is lager dan bij het eenoudergezin met jongere kinderen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten voor onderwijs, voeding en vervoer. De hogere uitgaven van oudere kinderen worden enigszins gecompenseerd door iets hogere landelijke toeslagen (kinderbijslag en kindgebonden budget) en de hogere tegemoetkoming voor oudere kinderen vanuit de Stichting Leergeld.

6. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen heeft op bijstandsniveau een saldo van € 336 per maand. Dit loopt op naar € 612 bij 130 procent.

Dat het paar met jonge kinderen meer ruimte heeft dan het paar zonder kinderen, komt doordat de landelijke toeslagen (kinderbijslag en het kindgebonden budget) plus de gemeentelijke ondersteuning de extra kosten van de twee jonge kinderen meer dan compenseren.

7. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Net als het eenoudergezin met oudere kinderen heeft het paar met oudere kinderen te maken met een armoedeval op 130 procent. Op bijstandsniveau is er een bestedingsruimte van € 205. Dit loopt op naar € 413 op 120 procent. Op 130 procent vallen er tegemoetkomingen vanuit het minimabeleid weg en daalt de bestedingsruimte naar € 324. Hier gaan we in paragraaf 4.2 dieper op in.

Evenals bij alleenstaande ouders is bestedingsruimte van een paar met oudere kinderen op alle onderzochte inkomensniveaus lager dan van het paar met jonge kinderen. De hogere kinderbijslag en het hogere kindgebonden budget wegen niet op tegen de hogere uitgaven die oudere kinderen met zich meebrengen aan onder meer onderwijs, voeding en kleding. Ook de vergoedingen voor kinderen uit het minimabeleid (die in zijn totaliteit voor oudere kinderen hoger liggen dan voor jonge kinderen) kunnen dit niet compenseren.

Ook valt op dat paren een lagere bestedingsruimte hebben dan eenoudergezinnen. Een belangrijke oorzaak van deze lagere bestedingsruimte ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Deze kosten worden niet gecompenseerd door de hogere bijstandsnorm voor een paar, ten opzichte van de norm voor een alleenstaande (ouder).

8. Alleenstaande met een licht verstandelijke beperking

De alleenstaande met een licht verstandelijke beperking heeft op bijstandsniveau een bestedingsruimte van € 67 per maand. Op 110 procent is dit iets hoger met een saldo van € 74. Vanaf 120 procent is er sprake van een ruimere bestedingsruimte: € 201 op 120 procent, oplopend naar € 294 op 130 procent.

Het verschil in bestedingsruimte vergeleken met een alleenstaande zonder zorgvraag loopt op naarmate het inkomensniveau hoger wordt: op 100 en 110 procent is het verschil € 35 per maand, op 120 procent is dit € 45 en op 130 procent € 101. Dat komt omdat de alleenstaande steeds meer zorgkosten zelf moet gaan betalen: vanaf 120 procent wordt draagkracht berekend voor zaken die via de bijzondere bijstand vergoed kunnen worden, op 130 procent speelt vooral het wegvallen van de collectieve zorgverzekering die onder meer de eigen bijdrage Wmo vergoedt.

9. Alleenstaande oudere met een motorische beperking

Ook de alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft te maken met extra kosten, maar er zijn geen tekorten zichtbaar. De bestedingsruimte met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen is € 281 per maand. Dit loopt op naar € 387 per maand bij 130 procent.

We zien dat de alleenstaande oudere steeds meer zorgkosten zelf moet betalen. Net als bij de alleenstaande onder de AOW-leeftijd speelt de draagkracht van de bijzondere bijstand en het wegvallen van vergoedingen vanuit de collectieve zorgverzekering hierin de belangrijkste rol.

10. Zelfstandig wonende 18-jarige

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige is niet doorgerekend met een percentage van de bijstandsnorm, maar is naar andere inkomensniveaus gekeken, te weten een bijstandsuitkering, het (netto) minimumjeugdloon en studiefinanciering. De resultaten zijn weergegeven in tabel 12.

Tabel 12: Saldi zelfstandig wonende 18-jarige

Situatie	Saldo
Bijstandsuitkering	- € 56
Minimumjeugdloon	- € 56
Studiefinanciering Mbo (BOL)	- € 582

De zelfstandig wonende 18-jarige kan in geen van de genoemde situaties de maandbegroting rondkrijgen. Een jongere met een fulltime baan die het minimumjeugdloon verdient, wat netto neerkomt op € 1.175, heeft een tekort van € 56.

Met alleen een bijstandsuitkering zou dit tekort veel hoger uitkomen, aangezien de bijstandsnorm voor 18- tot 21-jarigen € 337,98 bedraagt. De gemeente Enschede kan dit bedrag aanvullen tot de hoogte van het netto minimumloon.

Voor kinderen tot 21 jaar geldt in zijn algemeenheid een onderhoudsplicht van de ouders. Dit betekent dat ouders verantwoordelijk zijn voor onderdak, kleding, voeding, scholing en medische hulp voor hun kinderen.

Niet alle jongeren tot 21 jaar kunnen op de onderhoudsplicht van hun ouders terugvallen. Daarom kunnen deze jongeren met een bijstandsuitkering in de gemeente Enschede in aanmerking komen voor een aanvulling vanuit de bijzondere bijstand. De hoogte van deze aanvulling is gelijk aan het verschil tussen de jongerennorm en de reguliere norm of het netto minimumjeugdloon (alle bedragen exclusief vakantietoeslag). Voor een 18-jarige wordt gekeken naar het verschil met het minimumloon.

Echter, zoals hierboven is aangegeven is het minimumloon voor een 18-jarige te laag om rond te kunnen komen. Dit betekent dat ook een bijstandsuitkering die door de gemeente wordt aangevuld tot het niveau van het minimumloon, te weinig is om de maandbegroting rond te krijgen.

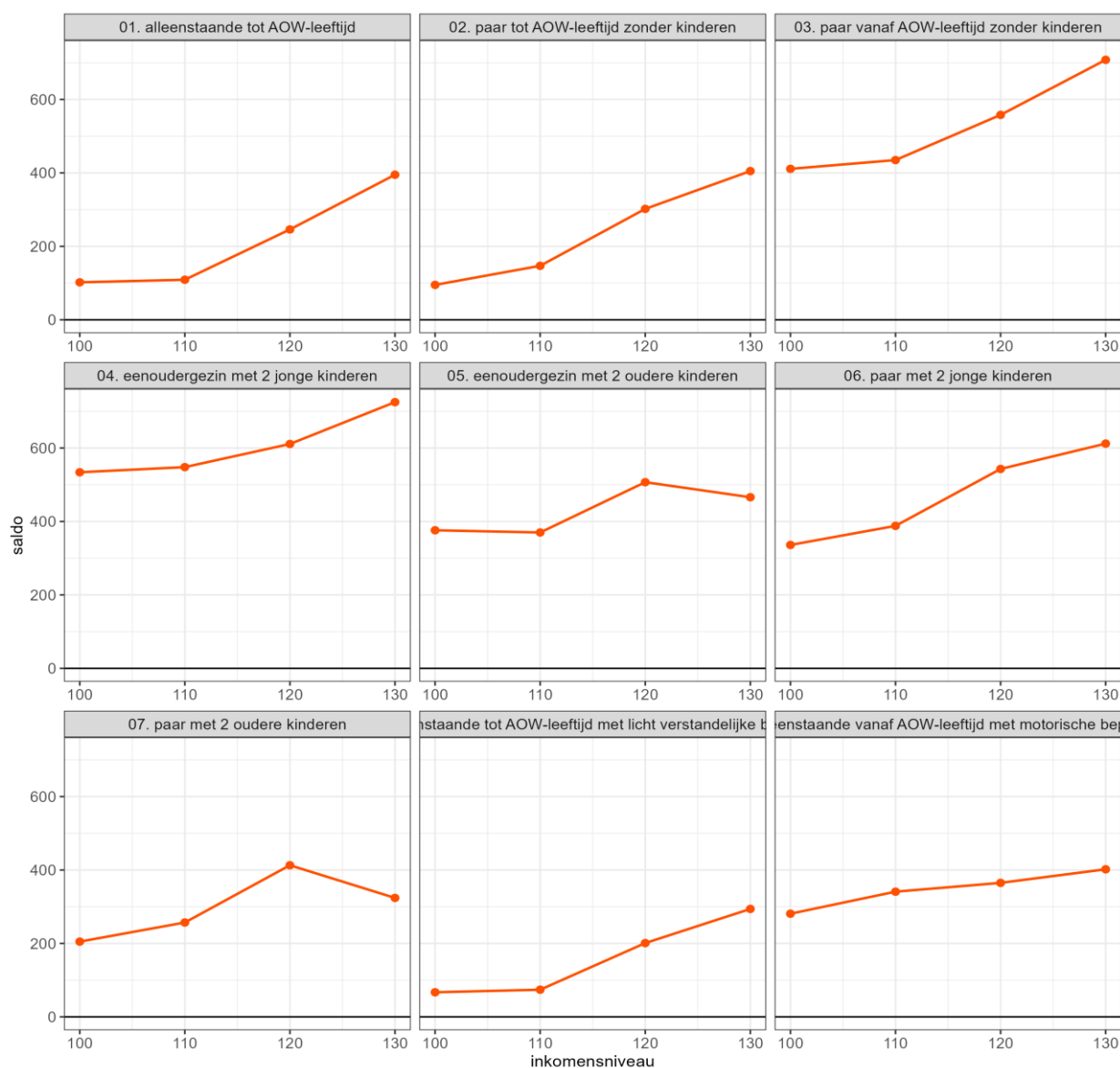
Een zelfstandig wonende 18-jarige die studeert en studiefinanciering ontvangt heeft een nog groter tekort, namelijk € 582. Een student heeft nog wel de mogelijkheid om bij te lenen (dit kan tot een bedrag van maximaal € 226 per maand) en om een bijbaantje te nemen. Bovendien zal de situatie van een student vaak anders zijn dan waar we nu in de begrotingen van uitgaan. Vanwege de vergelijkbaarheid zijn de uitgaven gelijk gehouden aan die van een alleenstaande boven de 21 jaar. Echter, studenten wonen vaak op kamers, waar bepaalde kosten gedeeld kunnen worden. Zo hebben studenten vaak een gezamenlijke wasmachine, internet en tv-abonnementen en (soms) gedeelde boodschappen of huishoudelijke artikelen wat kan leiden tot lagere uitgaven.

4.2 Armoedeval

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimuminkomen zijn inkomens op 110, 120 en 130 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd. Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kindregelingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. Een armoedeval kan ontstaan door een stijging van het salaris, bijvoorbeeld als iemand meer uren gaat werken. Deze armoedeval wordt ook wel doorstroomval genoemd. Een andere situatie ontstaat wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Deze armoedeval wordt ook wel de uitstroomval genoemd. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

In figuur 1 is in één oogopslag te zien welke huishoudtypen te maken hebben met een uit- of doorstroomval. Idealiter zie je over de hele linie een stijgende lijn. Dat betekent dat een hoger netto-inkomen ook leidt tot een hoger besteedbaar inkomen.

Figuur 1: Ontwikkeling saldo naar inkomensniveau

4.2.1 Uitstroomval

Een uitstroomval ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau.

In de gemeente Enschede doet zich dit voor bij het eenoudergezinnen met oudere kinderen: op 110 procent van de norm is de bestedingsruimte lager dan op bijstandsniveau.

De uitstroomval wordt in de eerste plaats veroorzaakt door werkgerelateerde kosten. Bij huishoudens met een inkomen hoger dan bijstandsniveau gaan we er in de begrotingen van uit dat sprake is van een betaalde baan en daarmee van werkgerelateerde kosten. Hiervoor rekenen we een bedrag van € 67 per maand.

Daarnaast is er geen recht meer op kwijtschelding van lokale belastingen, wat bijdraagt aan de uitstroomval.

Bij het eenoudergezin met jonge kinderen spelen dezelfde factoren. Hier zien we geen uitstroomval omdat het eenoudergezin met jonge kinderen nog voor gedeeltelijke kwijtschelding van lokale lasten in aanmerking komt. Dit komt doordat waterschap de Vechtstromen bij de berekening van de betalingscapaciteit rekening houdt met de kosten van kinderopvang.

Ook bij de andere onderzochte huishoudtypen zien we geen uitstroomval, maar de bestedingsruimte op 110 procent neemt niet evenredig toe met het netto inkomen. Ook hier zijn het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale lasten en werkgerelateerde kosten de oorzaak.

4.2.2 Doorstroomval

Van een doorstroomval is sprake als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau.

In de gemeente Enschede is bij de huishoudens met oudere kinderen een doorstroomval zichtbaar bij een overgang van het inkomen van 120 naar 130 procent van het minimum. Deze doorstroomval wordt grotendeels veroorzaakt door het wegvallen van de tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld. Deze tegemoetkomingen zijn voor oudere kinderen hoger dan voor jonge kinderen en daarom zien we geen doorstroomval bij de huishoudens met jonge kinderen.

Daarnaast krijgen paren te maken met een afbouw van landelijke toeslagen. De huurtoeslag en de zorgtoeslag worden vanaf 120 procent lager, terwijl bij eenoudergezinnen de toeslagen tot en met 160 procent van hun norm gelijk blijven. Daarom is de doorstroomval bij paren met oudere kinderen groter dan bij eenoudergezinnen met oudere kinderen.

4.3 Huishoudens met langdurig een laag inkomen

Huishoudens in de gemeente Enschede onder de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende 60 maanden of langer een inkomen hebben dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm, komen in aanmerking voor de Individuele inkomensvoet (IIT). De hoogte van de toeslag varieert per huishoudtype.

In tabel 13 staan de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT.

Tabel 13: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand, inclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	112	109	246	395
02. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	109	147	302	405
03. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	411	435	558	708
04. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	554	548	611	725
05. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	407	370	507	466
06. paar met 2 jonge kinderen	360	388	543	612
07. paar met 2 oudere kinderen	240	257	413	324
08. alleenstaande tot AOW-leeftijd met licht verstandelijke beperking	77	74	201	294
09. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met motorische beperking	281	341	365	402

De IIT kan een extra armoedeval veroorzaken: een huishouden met recht op IIT kan een hogere bestedingsruimte hebben dan een huishouden op een hoger inkomensniveau, zonder recht op IIT.

In de gemeente Enschede zien we dit gebeuren bij de alleenstaande tot de AOW-leeftijd (zowel zonder als met extra zorgkosten) en bij het eenoudergezin met jonge kinderen. Deze armoedeval wordt niet alleen veroorzaakt door de IIT. Ook zonder IIT neemt de bestedingsruimte tussen 100 en 110 procent niet evenredig toe met het netto inkomen. Zoals in de vorige paragraaf al is aangegeven wordt dit veroorzaakt door enerzijds werkgerelateerde kosten en anderzijds het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale lasten. Dat resulteerde alleen bij het eenoudergezin met oudere kinderen in een armoedeval, bij de overige huishoudens niet. Echter, als de alleenstaande of de alleenstaande ouder met jonge kinderen bij een inkomen op bijstandsniveau ook in aanmerking komt voor de IIT ontstaat wel een armoedeval. Bij paren, die een hogere bijstandsnorm kennen, is de inkomenstoename tussen 100 en 110 procent groot genoeg om een armoedeval te voorkomen.

Overigens kan erover gediscussieerd worden in hoeverre er gesproken kan worden van een armoedeval wanneer het saldo inclusief IIT vergeleken wordt met een hoger inkomensniveau waar geen recht op de IIT bestaat. De IIT is immers bedoeld voor huishoudens die langdurig op het minimum leven en zeer weinig kans hebben om hun inkomen te verhogen.

5 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Enschede.

5.1 Voorwaarden

De berekening van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in dit onderzoek is gebaseerd op een drietal voorwaarden:

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Dit geldt voor bijvoorbeeld huishoudens met een hogere huur dan hier opgenomen. Of voor mensen met een noodgedwongen hogere energierekening, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een slecht geïsoleerde woning.

De conclusies van dit rapport moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijke situatie van huishoudens kan hiervan afwijken. Om hoeveel huishoudens het gaat en in welke mate is niet bekend, hierover zijn geen individuele data beschikbaar. Het Nibud adviseert de gemeente Enschede om actief de betreffende huishoudens te (blijven) helpen aan deze voorwaarden te kunnen voldoen.

5.2 Bestedingsruimte en armoedeval

Bestedingsruimte

In de gemeente Enschede kunnen alle onderzochte huishoudtypen de maandbegroting rondkrijgen, ook als sprake is van extra zorgkosten. Dit is opvallend gelet op de sterke inflatie, die al enige tijd aanhoudt. De landelijke koopkrachtreparaties van de afgelopen jaren doen hier duidelijk hun werk.

Echter, er blijft er grote onzekerheid over het verloop van alle prijzen in de komende jaren. Weten waar je financieel aan toe bent, is nodig om te kunnen begroten en uit te kunnen rekenen hoeveel budget er is voor andere uitgavenposten. Hogere inkomens hebben meer ruimte in hun begroting om te kunnen schuiven met uitgavenposten en hebben vaker een buffer om op terug te vallen. Iets wat huishoudens met een laag inkomen meestal niet hebben.

In de huidige situatie is de bestedingsruimte van alleenstaanden onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag het laagst: € 67 op bijstandsniveau en € 74 op 110 procent van de norm. Dat maakt dit huishouden kwetsbaar. Als er sprake is van hogere kosten, bijvoorbeeld meerkosten in verband met de zorgvraag, dan zal dit tot tekorten kunnen leiden.

Ook alleenstaanden zonder zorgvraag en paren zonder kinderen onder de AOW-leeftijd hebben een relatief lage bestedingsruimte. Deze huishoudens profiteren het minst van de koopkrachtreparaties van de afgelopen jaren, die vooral gericht zijn op huishoudens met kinderen.

Daarnaast laten de resultaten van deze rapportage zien dat alleenstaande ouders een hogere bestedingsruimte hebben dan paren met kinderen. Dit komt doordat paren de kosten van twee volwassenen moeten dragen, terwijl het bijbehorende inkomen in verhouding lager ligt: een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. Paren ontvangen 100 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Op bijstandsniveau houden alleenstaande ouders met twee oudere kinderen per maand € 376 over tegenover € 205 per maand voor paren met oudere kinderen.

Ten slotte zien we dat jongvolwassenen (18-jarigen) niet in staat zijn om zelfstandig te wonen zonder maandelijks te kort te komen, of ze nu een bijstandsuitkering ontvangen, werken tegen het minimumloon of studeren.

In de gemeente Enschede wordt de jongerennorm aangevuld tot de reguliere norm of tot het netto minimumjeugdloon, wanneer geen beroep gedaan kan worden op de onderhoudsplicht van de ouders. Door deze gemeentelijke aanvulling valt het tekort van de zelfstandig wonende 18-jarige met een bijstandsuitkering aanzienlijk lager uit dan wanneer alleen de landelijke norm zou worden toegepast.

Armoedeval

Van een armoedeval is sprake als er op een bepaald inkomensniveau minder bestedingsruimte is dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau. Hierbij maken we onderscheid tussen een uitstroomval (er blijft minder over dan op bijstandsniveau) en een doorstroomval (op een bepaald inkomensniveau blijft minder over dan op het voorliggende inkomensniveau).

In de gemeente Enschede zien we een uitstroomval bij eenoudergezinnen met oudere kinderen; dit wordt vooral veroorzaakt door werkgerelateerde kosten. Daarnaast speelt ook het wegvallen van het recht op (volledige) kwijtschelding van lokale lasten een rol.

Bij de huishoudens met oudere kinderen is sprake van een doorstroomval op 130 procent. Hier speelt vooral het wegvallen van tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld. Paren hebben bovendien te maken met lagere landelijke toeslagen, zij ontvangen vanaf een inkomensniveau van 120 procent minder huurtoeslag en minder zorgtoeslag.

5.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek én de voorwaarden die wij hierbij gesteld hebben, volgen hieronder een aantal aanbevelingen.

Houd oog voor het verhaal achter de cijfers

Ook in voorgaande jaren heeft de gemeente Enschede een Minima-effectrapportage laten opstellen. Deze huidige cijfers geven de impressie dat de situatie steeds verder verbetert. Hierbij moet het in gedachten worden gehouden dat het niet per definitie gemakkelijker is geworden om rond te komen. In paragraaf 5.1 is een aantal voorwaarden benoemd waaraan voldaan moet worden om tot de bestedingsruimte te komen zoals die in dit rapport berekend is. Nu is het de laatste jaren zeker niet gemakkelijker geworden om aan deze voorwaarden te voldoen.

De G40 merkt in het manifest "Geen pleisters meer" op, dat inwoners afhankelijk zijn geworden van lokale inkomensondersteuning in een stelsel dat te ingewikkeld is en waarbij het vertrouwen in de overheid laag is: "Het is voor inwoners lastig om bekend te zijn met de veelheid van alle lokale en landelijke regelingen. Het is complex om ze vervolgens aan te vragen, als het taboe op geldzorgen hen al niet heeft tegengehouden. Gelijktijdig speelt nu ook mee dat inwoners minder vertrouwen hebben in de overheid en onder andere terughoudend zijn in het aanvragen van regelingen en toeslagen. Bijvoorbeeld doordat ze bang zijn dat ze het ontvangen budget weer terug zullen moeten betalen. Dit geldt zeker niet alleen voor de lokale regelingen, maar voor het landelijke inkomensstelsel in het geheel."⁷

Ook het Nibud constateerde in de analyse van het hoofdlijnenakkoord dat huishoudens steeds afhankelijker worden van toeslagen: "De maatregelen in het hoofdlijnenakkoord zorgen volgens het CPB voor een lichte gemiddelde stijging van de koopkracht van alle huishoudens en een afname van de armoede. Daarvoor wordt voor huishoudens met lage inkomens teruggegrepen op toeslagen om hun koopkracht op peil te houden. (...) Tegelijkertijd hebben we gezien dat het stelsel van toeslagen vaak tot problemen en onzekerheid bij huishoudens leidt. [Daardoor weten huishoudens] op de langere termijn niet waar zij aan toe zijn en blijven ze overgeleverd aan een complex systeem."⁸ Het is dus belangrijk dat de gemeente zich ervan bewust is en blijft dat veel inwoners met een laag inkomen moeite hebben om rond te komen en daarbij afhankelijk zijn van verschillende vormen van inkomensondersteuning.

Stimuleer goed financieel beheer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van de inboedel. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

Verminder niet-gebruik regelingen

In deze rapportage wordt ervan uitgegaan dat alle regelingen waarop men recht heeft ook worden aangevraagd! Uit diverse onderzoeken⁹ blijkt echter dat dit niet altijd gebeurt en

⁷ Stedennetwerk G40, Geen pleisters meer

⁸ Nibud notitie hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028: <https://www.nibud.nl/nieuws/nibud-akkoord-mist-structurele-aanpak-bestaanszekerheid/>

⁹ Nationale Ombudsman: Met te weinig genoegen nemen (2022). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat ouderen oververtegenwoordigd zijn in de groep niet-gebruikers.

SCP: Voorzieningen in 3D (2021). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een grote potentiële gebruikers moeilijk zichtbaar is te krijgen en dat deze groep groter wordt.

CPB: Gebruik (en niet-gebruik) van toeslagen in Nederland (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat 15 procent van de rechthebbenden het kindgebondenbudget niet aanvraagt.

Nibud: Geldzaken in de praktijk (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een kwart van de Nederlandse huishoudens niet weet of ze recht hebben op toeslagen.

SEO: Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen (2011). Waarin bijvoorbeeld het verschil in niet-gebruik van landelijke regelingen en gemeentelijke regelingen duidelijk wordt.

dat er een behoorlijke mate van niet-gebruik is. Voor de groep die niet alle regelingen gebruikt waarop recht is, geldt dat de bestedingsruimte in deze rapportage lager is. Het Nibud adviseert dan ook in het beleid sterk de nadruk te leggen op het verminderen van niet-gebruik. Bijvoorbeeld door gerichte communicatie te stimuleren met hulp van verschillende lokale organisaties, waaronder die in de gezondheidszorg. En zorg voor eenvoudige procedures met betrekking tot toekenning, bijvoorbeeld door aanvragen te combineren.

Het niet-gebruik is vooral groot onder werkenden. Dat versterkt de armoedeval. In de handreiking *Het beter bereiken van werkende armen* (Platform31, 2022)¹⁰ staan suggesties om het niet-gebruik van voorzieningen door werkenden tegen te gaan. Ook bij net gepensioneerden is het niet-gebruik in eerste instantie hoger. Als zij te maken krijgen met een inkomensterugval kunnen zij voor het eerst recht krijgen op toeslagen.

Help energielasten verlagen

De afgelopen periode zijn de energielasten sterk gestegen. Het kabinet heeft in 2023 de gevolgen voor alle huishoudens gedempt met het prijsplafond op de energietarieven. Voor huishoudens met een laag inkomen is de energietoeslag in het leven geroepen. Deze zijn in 2024 weer afgeschaft. Omdat de energieprijzen weer gedaald zijn, is dit niet meer nodig voor elk huishouden.

Het is misschien niet meer voor iedereen noodzakelijk, maar wonen in een huis met een slecht energielabel veroorzaakt wel degelijk persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Het Nibud adviseert om voor die huishoudens die vanwege een slecht geïsoleerde woning moeite hebben met rondkomen, de mogelijkheid van bijzondere bijstand open te houden. Hetzelfde geldt voor huishoudens met een bovengemiddeld hoog noodzakelijk elektriciteitsverbruik, bijvoorbeeld als gevolg van een medische aandoening of een energie-onzuinige woning. Ook voor deze huishoudens blijft een (extra) tegemoetkoming vanuit de gemeente zeer wenselijk.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de energiekosten per label en per woningtype. Hieruit wordt duidelijk wat het effect van een hoger energielabel is op de bestedingsruimte van diverse huishoudtypen. Bij een- en tweepersoonshuishoudens gaan we in deze rapportage uit van een flatwoning, voor meerpersoonshuishoudens rekenen we met de energielasten van een tussenwoning.

Tabel 12: Gaskosten in euro's naar cluster van energielabel

	AB	CD	EFG
rij-tussenwoning	139	160	176
flatwoning	109	127	145

Ook in 2025 is er een Noodfonds voor Energie, waar mensen met een laag inkomen en een hoge energierekening ondersteuning kunnen krijgen. Omdat het fonds vrijwel direct was uitgeput, is deze bijdrage niet meegenomen in deze rapportage.

Inmiddels is bekend geworden dat het kabinet werkt aan een publiek energiefonds voor de komende jaren. Dit fonds gaat huishoudens in een financieel kwetsbare positie ondersteunen bij het betalen van de energierekening. Het gaat om meerjarige inkomenssteun, in combinatie met hulp bij de verduurzaming van woningen. Het Nibud adviseert de gemeente om actief de ontwikkelingen rondom dit energiefonds te volgen.

¹⁰ Het beter bereiken van werkende armen, Platform31 dec. 2022. <https://www.platform31.nl/articles/het-beter-bereiken-van-werkende-armen>

Daarnaast adviseert het Nibud de gemeente Enschede huishoudens te ondersteunen bij het verlagen van de energielasten. Ten aanzien van energieverbruik en isolatie, blijkt uit onderzoek dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen en daardoor een hoger dan gemiddeld verbruik hebben. De energielasten zullen een groter deel van de woonlasten, en daarmee ook van de totale begroting, gaan innemen. De toekomstige energietransitie zal ook de nodige kosten met zich meebrengen. Daarbij is het voor bewoners van een huurwoning niet duidelijk of de woningbouwcorporaties dit gaan doorberekenen aan hun huurders. Het Nibud adviseert de gemeente om hierin samen op te trekken met de verhuurders en ook samen middelen in te zetten om de energieverbetering van woningen door te voeren.

Huishoudens met een laag inkomen kunnen mogelijk hulp van energieadviseurs of gratis en goedkope energieboxen aangeboden krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn maar met een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

Houd aandacht voor de inkomenspositie van huishoudens zonder kinderen

Van de onderzochte huishoudtypen in dit onderzoek hebben de huishoudens onder de AOW-leeftijd zonder kinderen de laagste bestedingsruimte. Een alleenstaande met een inkomen op bijstandsniveau houdt onder de streep € 102 over. Heeft deze alleenstaande extra zorgkosten dan resteert € 67. Voor het paar zonder kinderen is de bestedingsruimte op bijstandsniveau € 95 .

Dit maakt deze huishoudens kwetsbaar. Voor deze groepen is het extra van belang dat zij aan de eerder genoemde voorwaarden voldoen: goed met geld om kunnen gaan, alle inkomensondersteuning aanvragen en geen persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben. Als deze huishoudens met hogere kosten te maken hebben dan waar we in dit onderzoek rekening mee hebben gehouden (bijvoorbeeld een combinatie van een hogere huur en een onzuinige woning) dan kan het positieve saldo omslaan in een tekort.

Het Nibud adviseert de positie van huishoudens zonder kinderen onder de AOW-gerechtigde leeftijd, goed in de gaten te houden. Deze huishoudens profiteren het minst van de landelijke maatregelen en daarom is juist voor deze groep de gemeentelijke ondersteuning van belang.

Onderzoek de mogelijkheid om sociale participatie voor volwassenen te vergoeden

Een van de mogelijkheden om huishoudens zonder kinderen te ondersteunen is het vergoeden van sportieve, culturele of recreatieve activiteiten voor volwassenen.

De gemeente Enschede zet sterk in op de ondersteuning van kinderen: vanuit de Stichting Leergeld worden diverse kosten vergoed voor kinderen tot 18 jaar en jongeren tussen de 18 en 23 jaar met een laag inkomen kunnen jaarlijks in aanmerking komen voor een bijdrage aan sportieve, culturele of educatieve activiteiten. Het Nibud beoordeelt dit als zeer positief.

Voor volwassenen kent de gemeente Enschede geen tegemoetkoming voor sportieve of culturele activiteiten. Echter, ook voor volwassenen is sociale participatie belangrijk. Sociale uitsluiting kan zo worden tegengegaan, wat de kansen op de arbeidsmarkt zou kunnen vergroten. Financiële ondersteuning voor volwassenen kan hier een positieve rol spelen. Daarom adviseert het Nibud om ook aan inwoners vanaf 18 jaar een vergoeding voor sociale participatie te verstrekken.

Houd aandacht voor huishoudens met zorgkosten

Chronisch zieken en gehandicapten hebben te maken met een aantal meerkosten. In de twee huishoudens met extra zorgkosten die we hebben doorgerekend, wordt een deel daarvan zichtbaar.

Van de onderzochte huishoudtypen in dit onderzoek heeft de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met zorgkosten de laagste bestedingsruimte: met alleen een bijstandsuitkering resteert slechts € 67 per maand. Dit maakt dit huishouden zeer kwetsbaar; mochten er onverwacht meer (zorg)kosten zijn, dan zal dit al snel leiden tot een tekort.

Hoewel in de gemeente Enschede veel kosten worden vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering, de Wmo en de bijzondere bijstand, blijven er toch nog kosten over die het huishouden met een zorgvraag zelf moet bekostigen. De gemeente kan daarom overwegen een (forfaitaire) vergoeding in het leven te roepen, waarmee huishoudens deze kosten deels zelf kunnen opvangen zonder dit steeds te hoeven indienen als bijzondere-bijstandsaanvraag.

Laat (meer) werken lonend zijn

Een uitstroomval ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau. In de gemeente Enschede doet zich dit voor bij de het eenoudergezin met oudere kinderen. Bij de overige huishoudtypen zien we dat de bestedingsruimte op 110 procent niet evenredig toeneemt met het inkomen.

Naast het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale heffingen, spelen vooral werkgerelateerde kosten hierbij een rol. Bij een inkomen boven het minimum wordt er in deze rapportage van uitgegaan dat er sprake is van een (parttime) baan die extra (vervoers)kosten met zich meebrengt. Deze kosten zijn in de begrotingen boven bijstandsniveau opgenomen. Het gaat om een gemiddeld bedrag. In de praktijk kunnen deze kosten hoger liggen of juist lager, bijvoorbeeld als deze kosten door de werkgever vergoed worden of als er geen reiskosten zijn omdat het werk op loop- of fietsafstand gesitueerd is.

Het Nibud adviseert per situatie te bekijken of werkgerelateerde kosten tot financiële problemen kunnen leiden en zo nodig een vergoeding te verstrekken. De gemeente kan inwoners ook ondersteunen bij het vinden van werk in de buurt, waardoor er geen of minder reiskosten zijn.

Stimuleer paren met oudere kinderen bij het verhogen van hun inkomen

Paren met oudere kinderen hebben het minder ruim dan eenoudergezinnen met oudere kinderen en dan paren met jonge kinderen. In het onderzoek gaan we uit van de minst gunstigste situatie waarbij een van de volwassenen werkt. Inzetten op de begeleiding naar werk van beide partners levert extra op. Zo blijkt een klein baantje van de andere partner veel meer op te leveren dan alleen het maandelijks bruto-inkomen: fiscaal houdt een stel meer over als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime werkt¹¹.

Houdt oog voor de situatie van jongvolwassenen, met name studenten in studentenstad Enschede

In een studentenstad als Enschede is het belangrijk dat de gemeente ook extra aandacht heeft voor de financiële kwetsbaarheid van jongvolwassenen, met name studenten.

¹¹ Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: <https://www.nibud.nl/tools/werkzorgberekenaar/>

Studenten leven vaak op een krap budget, en naast een (fulltime) studie bijverdienen kan leiden tot extra stress en verminderde studiestressprestaties.

In dit onderzoek hebben we gekeken naar de zelfstandig wonende 18-jarige student, die al snel een gat in de begroting heeft van ruim € 580 per maand. Dat gat kan worden opgevuld met een bijbaan en/of een rentedragende lening. Het minimumjeugdloon voor een 18-jarige komt neer op ongeveer € 7,20 per uur (voor een 21-jarige is dat ca. € 14 per uur). Voor een zelfstandig wonende 18-jarige student die 12 uur per week werkt tegen minimumjeugdloon, is dat ongeveer € 371 per maand. Dat is nog steeds niet genoeg om het gat volledig te dichten. Daarbij adviseren meerdere universiteiten om niet meer dan 40 uur per week aan studie én werk te besteden om overbelasting te voorkomen.¹²

De rentedragende lening kan een deel van het tekort opvangen, en tijdelijk een stabielere situatie geven. Wel is het goed om te realiseren dat ook als de student wel precies kan rondkomen er niet gespaard kan worden en dat onverwachte kosten de student alsnog kwetsbaar maken. Ook moet een lening later terugbetaald worden, wat betekent dat er op termijn wel aflossing nodig is. In dit onderzoek gaan we uit van een aanvullende beurs, de ouders zijn niet in staat om financieel bij te dragen aan de levensbehoeften van de 18-jarige.

De gemeente Enschede biedt enkele regelingen ter ondersteuning van jongvolwassenen met een laag inkomen:

- Studietoelage: voor studenten met een medische beperking;
- Extra geld cultuur en sport: voor *niet*-studerende jongvolwassenen van 18 tot 23 jaar met een laag inkomen (100 euro per jaar);
- Bijzondere bijstand: voor noodzakelijke kosten (bijv. inrichting woning en elektrische apparaten e.d.), voor deze kosten moet wel zelf geleend worden.

Reguliere studenten kunnen vaak geen direct gebruik maken van de eerste twee regelingen. Ook is het de vraag of studenten weten dat ze bijzondere bijstand kunnen aanvragen, bijvoorbeeld voor de aanschaf van een koelkast of andere essentiële apparaten. Hier kan de gemeente extra aandacht aan besteden, bijvoorbeeld door gerichte informatievoorziening op onderwijsinstellingen en via onlinekanalen. Daarbij zijn er ook internationale studenten die vaker geen aanspraak kunnen maken op en niet op de hoogte zijn van regelingen¹³. De situatie voor een zelfstandig wonende 18-jarige, die relatief zeldzaam is, is daarmee financieel uitdagend. Hier kan de gemeente ook gericht op inspelen, vooral op de relatief jonge uitwonende student.

¹² <https://www.uu.nl/nieuws/over-studenten-stress-en-studielast>

¹³ <https://www.saxnow.nl/nieuws/2025/juli/iraanse-studenten-in-de-knel-door-oorlog-hoog-collegegeld-wisten-we-van-tevoren-maar-oorlog-niet?>

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen van de pakketten die leiden tot de begrotingsposten. De bedragen in de posten zijn de bedragen voor juli 2025.

De inhoud van de uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en aangepast.

Huur

Voor een- en twee-persoonshuishoudens is gerekend met een huur van € 682. Voor meerpersoonshuishoudens bedraagt de huur € 731. Alle genoemde bedragen zijn inclusief servicekosten. Voor het berekenen van de huurtoeslag is uitgegaan van de deze huurprijzen.

Energie

Dit is de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype met een opslag van 10 procent voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd en voor de huishoudens met een zorgvraag.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 2 GB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven voor de collectieve basisverzekering en de aanvullende verzekering (incl. tand) gehanteerd.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang/peuteropvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven. Bij de alleenstaande huishoudens met jonge kinderen en een inkomen boven de bijstandsniveau gaan we uit van 20 uur werk bij 110 procent inkomen en 30 uur werk bij een inkomen op 120 en 130 procent van de norm.

Voor een alleenstaande ouder met jonge kinderen op bijstandsniveau en voor een paar met jonge kinderen bij alle onderzochte inkomens gaan we ervan uit dat gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand. Voor huishoudens met zorgkosten zijn de kosten van een fiets niet meegerekend.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met kosten in verband met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud. Dit betreft o.a. de stoffering, keukeninventaris en huishoudelijk apparaat.

Zelfzorgmiddelen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Eigen risico

Dit bedrag is gebaseerd op € 385, waarbij we ervan uitgaan dat het gehele bedrag gereserveerd moet worden.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 8 jaar	12,50
per kind 8 tot 16 jaar	16,00
Per persoon vanaf 16 jaar	21,50
per huishouden	3,00
Bezoek ontvangen	
per persoon	12,00
per huishouden	16,00
Op bezoek gaan	
per persoon	7,00
Vakantie/uitgaan	
per persoon	21,50
per huishouden	28,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	12,50
per persoon vanaf 12 jaar	19,00

Bron: SCP/Nibud 2024, CBS 2024, berekeningen Nibud 2024

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de begrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. In de begrotingen zijn de landelijke toeslagen opgenomen bij de inkomsten, de lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente zijn verrekend met de betreffende uitgaveposten. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

1. Alleenstaande tot AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.506	1.643	1.780
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	411	411	411	411
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.911	2.048	2.185	2.322
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	682	682	682	682
Energie	143	143	143	143
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	63	63	63
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	191	191	191	179
Overige verzekeringen	26	26	26	26
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	26	26	26	26
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.152	1.282	1.282	1.270
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	62	62	62	62
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	219	219	219	219
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	272	272	272	272
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	310	310	310	310
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	128	128	128	128
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.809	1.939	1.939	1.927
Saldo inkomsten min uitgaven	102	109	246	395

2. Paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.956	2.151	2.347	2.543
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	251	221	176
Huurtoeslag	413	413	403	331
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.620	2.815	2.970	3.050
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	682	682	682	682
Energie	163	163	163	163
Water	21	21	21	21
Lokale lasten	0	76	76	76
Telecom	74	74	74	74
Zorgverzekering	381	381	381	358
Overige verzekeringen	42	42	42	42
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	52	52	52	52
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.425	1.568	1.568	1.545
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	123	123	123	123
Inboedel	100	100	100	100
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	328	328	328	328
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	495	495	495	495
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	52	52	52	52
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	562	562	562	562
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	210	210	210	210
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.525	2.668	2.668	2.645
Saldo inkomsten min uitgaven	95	147	302	405

3. Paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	2.228	2.304	2.514	2.723
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	242	212	180
Huurtoeslag	413	413	389	338
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.892	2.959	3.115	3.242
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	682	682	682	682
Energie	174	174	174	174
Water	21	21	21	21
Lokale lasten	0	43	76	76
Telecom	74	74	74	74
Zorgverzekering	381	381	381	358
Overige verzekeringen	19	19	19	19
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	43	43	43	43
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.404	1.447	1.480	1.457
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	123	123	123	123
Inboedel	100	100	100	100
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	13	13	13	13
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	331	331	331	331
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	481	481	481	481
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	53	53	53	53
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	549	549	549	549
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	197	197	197	197
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.481	2.524	2.557	2.534
Saldo inkomsten min uitgaven	411	435	558	708

4. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.452	1.581	1.710
Voorlopige aanslag	0	54	62	70
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	445	445	445	445
Kinderbijslag	194	194	194	194
Kindgebonden budget	701	701	701	701
Kinderopvangtoeslag	0	1.045	1.568	1.568
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.840	4.022	4.682	4.819
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	202	202	202	202
Water	25	25	25	25
Lokale lasten	1	24	77	77
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	191	191	191	179
Overige verzekeringen	33	33	33	33
Onderwijs	12	12	12	15
Kinderopvang	11	1.089	1.633	1.633
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	34	34	34	40
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.307	2.475	3.072	3.069
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	124	124	124	132
Inboedel	109	109	109	109
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	302	302	302	310
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	404	404	404	404
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	60	60	60	60
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	8	8	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	480	480	480	480
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	217	217	217	235
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.306	3.474	4.071	4.094
Saldo inkomsten min uitgaven	534	548	611	725

5. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.506	1.643	1.780
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	445	445	445	445
Kinderbijslag	278	278	278	278
Kindgebonden budget	838	838	838	838
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.060	3.197	3.334	3.471
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	202	202	202	202
Water	25	25	25	25
Lokale lasten	1	77	77	77
Telecom	74	74	74	84
Zorgverzekering	191	191	191	179
Overige verzekeringen	33	33	33	33
Onderwijs	61	61	61	144
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	44	44	44	69
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.365	1.508	1.508	1.614
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	176	176	176	193
Inboedel	114	114	114	119
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	359	359	359	381
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	631	631	631	631
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	73	73	73	78
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	719	719	719	725
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	241	241	241	285
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.684	2.827	2.827	3.005
Saldo inkomsten min uitgaven	376	370	507	466

6. Paar met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.956	2.151	2.347	2.543
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	251	221	176
Huurtoeslag	445	445	435	363
Kinderbijslag	194	194	194	194
Kindgebonden budget	418	418	418	418
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.265	3.460	3.615	3.695
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	214	214	214	214
Water	31	31	31	31
Lokale lasten	1	77	77	77
Telecom	74	74	74	74
Zorgverzekering	381	381	381	358
Overige verzekeringen	47	47	47	47
Onderwijs	12	12	12	15
Kinderopvang	11	11	11	11
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	61	61	61	66
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.573	1.716	1.716	1.701
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	185	185	185	193
Inboedel	123	123	123	123
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	413	413	413	421
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	542	542	542	542
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9	9
Persoonlijke verzorging	86	86	86	86
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	10	10	10	10
Totaal huishoudelijke uitgaven	647	647	647	647
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	296	296	296	314
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.929	3.072	3.072	3.083
Saldo inkomsten min uitgaven	336	388	543	612

7. Paar met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.956	2.151	2.347	2.543
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	251	221	176
Huurtoeslag	445	445	435	363
Kinderbijslag	278	278	278	278
Kindgebonden budget	555	555	555	555
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.484	3.679	3.835	3.914
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	214	214	214	214
Water	31	31	31	31
Lokale lasten	1	77	77	77
Telecom	83	83	83	93
Zorgverzekering	381	381	381	358
Overige verzekeringen	47	47	47	47
Onderwijs	61	61	61	144
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	70	70	70	96
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.629	1.772	1.772	1.868
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	237	237	237	254
Inboedel	128	128	128	133
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	470	470	470	492
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	742	742	742	742
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9	9
Persoonlijke verzorging	99	99	99	104
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	9	9	9	10
Totaal huishoudelijke uitgaven	859	859	859	865
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	321	321	321	365
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	3.279	3.422	3.422	3.590
Saldo inkomsten min uitgaven	205	257	413	324

8. Alleenstaande tot AOW-leeftijd met licht verstandelijke beperking

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.506	1.643	1.780
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	411	411	411	411
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.911	2.048	2.185	2.322
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	682	682	682	682
Energie	143	143	143	143
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	63	63	63
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	217	217	217	208
Overige verzekeringen	26	26	26	26
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	6	6	6	6
Vervoer	31	31	31	31
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.186	1.316	1.316	1.307
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	62	62	62	62
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	0	0	0	32
Eigen betalingen zorg	8	8	18	39
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	195	195	205	258
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	272	272	272	272
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	310	310	310	310
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	153	153	153	153
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.844	1.974	1.984	2.028
Saldo inkomsten min uitgaven	67	74	201	294

9. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met motorische beperking

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.623	1.683	1.836	1.989
Voorlopige aanslag	0	0	0	2
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	448	448	435	382
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.202	2.262	2.402	2.504
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	773	773	773	773
Energie	154	154	182	182
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	0	63	63
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	217	217	217	195
Overige verzekeringen	17	17	17	17
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	6	6	6	6
Vervoer	19	19	19	19
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.267	1.267	1.358	1.336
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	62	62	87	93
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	9	9	9	9
Eigen risico	0	0	0	32
Eigen betalingen zorg	8	8	8	51
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	198	198	223	304
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	264	264	264	264
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	13
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	302	302	302	308
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	154	154	154	154
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.921	1.921	2.037	2.102
Saldo inkomsten min uitgaven	281	341	365	402

10. Zelfstandig wonende 18-jarige

uitgavenposten	Bijstand	Minimum- loon	Studie- financiering
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	338	1.175	794
Voorlopige aanslag	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131
Huurtoeslag	276	276	276
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	770	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.515	1.582	1.201
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	475	475	475
Energie	143	143	143
Water	17	17	17
Lokale lasten	0	0	0
Telecom	64	64	64
Zorgverzekering	168	168	168
Overige verzekeringen	26	26	26
Onderwijs	0	0	238
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	26	26	11
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	0
Totaal vaste lasten	922	989	1.145
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	62	62	62
Inboedel	88	88	88
Onderhoud	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6
Eigen risico	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijtijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	219	219	219
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	272	272	272
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	310	310	310
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	120	120	109
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	1.571	1.638	1.783
Saldo inkomsten min uitgaven	-56	-56	-582

